

יכולתו לקבל החלטות ולנצח על מיבצעים דווקא מול איראן. אך יתכן שיהיו לפרשה תוצאות מרחיקות לכת עוד יותר. מול מנהיג סובייטי חדש ונמרץ, מיכאיל גורבאצ'וב רבי-היוזמה, עמד נשיא אמריקאי פגוע.

הדבר העניק למוסקוה יתרון גדול, ויתכן שהדבר ישיפיע במידה רבה על הסיכויים לפירוק הנשק הגרעיני, ועל החתירה להסדר גלובלי בין המעצמות. כאשר מתערער השילטון במעצמה הגדולה ביותר בעולם זהו מאורע חשוב, שאת סופו מי ישרנו.

גם כלפי ישראל היו לפרשה השפעות חשובות. **פרשת איראן-קונטראס השפיעה על היחסים בין וושינגטון וירושלים, שהם עורקה החיים לישראל.** פיצוץ פרשה זו, שבא מייד אחרי פיצוץ פרשת פולארד, עזר להטיל צל גדול של ספק על יחסים אלה. אף שפרשת איראן-קונטראס לא הויקה ליחסים אלה כמו פרשת פולארד, היתה לה בלי ספק השפעה ארוכת-טווח על תדמיתה של ישראל כארצות-הברית. מעורבות ישראל בפרשה כה בלתי-נעימה לא תאמה את התמונה של מדינה קטנה ואמיצה, המתגוננת מפני אויביה. היא דמתה יותר למדינה מאקיאולית, תככנית, המפתה את ירדתה הגדולה לעשות מעשים שלא-ייעשו.

הדבר פגע בתדמית ישראל במיוחד מפני שישאל מתארת את עצמה תמיד כמי שעומדת זקופה מול אימים של טרוריסטים, ואינה נבנעת. ואילו פרשת איראן זיעזעה את האמריקאי הפשוט דווקא מפני שהיה זה מקהדומימבר על שיחרור בני-הערובה. כלומר: בניעה לסחיטה של טרוריסטים. למעשה היתה גישת ישראל תמיד הרבה יותר מתוחכמת. ככל

המישרדי, שבו היה כפתור שציווה על המחשב להשמיד מייד את הנמטר באמצעותו. אולם מהנרס-המחשבים של הבית הלבן, שפתח מתקלות, בנה מחשב שני מקביל במרתף, מבלי שאיש ידע על-כך. בו נקלטו כל השרדים הפנימיים, ואלה הגיעו לידי הוועדה.

אחרי פיסוס דוח-טאורא החלו חוקרי-הקונטרס לעשות עבודה יסודית יותר. היה להם די זמן כדי לבדוק את תנועת הכספים בחשבונות השווייצים, וכך התגלו כולם.

מתוך 31 מיליון דולאר, הגיעו לקונטראס כארבעה מיליון. שמונה מיליון היו מצויים עדיין בחשבונות, כ-12 מיליון הגיעו לממשלת ארצות-הברית לתשלום עבור הנשק, השאר שימש לתשלום ההוצאות, וכנראה גם למיבצעים אחרים.

יש להניח כי בדרך הקורת-הקונטרס, האמור להתפרסם תוך חודשיים-שלושה, ינזקו ישראל וניר מכל חשד של מעורבות בעניינים הכספיים של הפרשה.

החקירות והרוחות לא נגעו בשאר הפעילויות המשותפות של נורת' וניר, שהשתרעו על פני תחומים רבים ומגוונים ברחבי תבל. רק פה ושם נמצא ברוחות רמוז לכך.

למשל: דוח-טאורא מספר על יוזמה של גורבאניפאר, שביקש לארגן קשר בין האמריקאים ובין אישיות לובית בשם הוואלדי אל-חמאדי, ראש שרותי-הביטחון, שהיה לטענתו האיש מס' 2 במישר.

ניר בדק ומצא שהמאדי הוא אכן ראש שרותי הביטחון. האיש הבטיח הבטחות שונות, ויתכן שהתכוון להציע את עצמו כמעמד לראשות הפיכה פרו-אמריקאית.

ניר גם מוזכר כמי שעזר לארגן יחידה של דרוזים בלבנון.

ג'וזי ניר: עליזה ומוחצת, מול מופנם וקר

משנמסר לה שנוצרו התנאים לשיחרור בכוח. לא רק יצחק רבין, אלא גם מנחם בגין, הסכים אז לעיסקה. השבויים הישראליים בלבנון שוחררו תמורת אלפי אסירים ביטחוניים.

העיקרון הישראלי הוא שאם אין ברירה, עושים עיסקה-חילופין, מסיקים לקח מן הבישלו ומשתדלים ליצור תנאים שלא יאפשרו בישלו דומה בעתיד. למשל: אחרי חטיפת המטוס והבאתו לאלג'יריה שוב לא נחטף עוד אף מטוס אחד של אר-ענ.

ארבעה אנשים יודעים: ניר בין רבין ופרס בהלוויה. משמאל: המזכיר הצבאי עזריאל נבו

שוב פרשת דרכים

כל הפרשה מילא עמירם ניר תפקיד-מפתח. הנער מרמת-גן, הכתב הצבאי ומג'יד-הטנקים עתירי-הפציעות הגיע הרחק בדרך להגשמת חלומה. לא זה בלבד שהשפיע במישרו על גורל המדינה, אלא שחלש גם על מיגזרים של המדינות האמריקאיות.

ערב הרוטציה הוסכם בין שימעון פרס ויצחק שמיר, בכתב, שניר יישאר בתפקידו, ושראש-הממשלה החדש יודיע לקודמו אם יש כוונתו להחליפו. בסוף תשמ"ז שודרה ברדיו ידיעה שאמרה ששמיר אכן מסר הודעה כזאת לפרס. אולם הדבר התברר מיד.

שמיר עצמו הודיע שאין לו כל כוונה להחליף את ניר לפני תום הקדנציה של הממשלה.

הדבר לא נבע רק מן העובדה שהחקירות האמריקאיות טרם הסתיימו רשמית. נראה כי נוצרו יחסי-עבודה טובים בין היועץ ובין ראש-הממשלה החדש. שמיר, איש-מחתרת ואיש-מוסד לשעבר, ידע להעריך את המוקצנות ושמידת-הסודיות של ניר. יתכן שגם עשה את החשבון שכל אדם חדש שייכנס לתפקיד כה עדין ומסוכן יהיה זקוק לפחת לשנה כדי להיות יעיל — ואז כבר תהיינה בחירות ותקום ממשלה חדשה.

גם יצחק רבין מעניק לניר גיבוי מלא, דבר חשוב בתפקיד זה. לעומת זאת נראה כאילו דווקא היחסים עם שימעון פרס, האיש שמינה אותו, שרויים בערפל.

מה יעשה עמירם ניר כאשר יצטרך להיפרד מתפקידו? אין לדעת. ספק אם הוא עצמו נתן את דעתו על כך. אחרי שעמד בצומת של הכרעות בינלאומיות, וראי יהיה לו קשה להסתגל לכל תפקיד אחר. הוא יעמוד בפרשת דרכים — ולא בפעם הראשונה בחייו.

בנסיון לשחרר את בני-הערובה האמריקאיים בכוח. הנסיון לא נעשה, מפני שאי-אפשר היה לוודא את מקום הימצאם של בני-הערובה, שהועברו תכופות ממקום למקום.

יתכן ששיתוף-הפעולה בין שני סגני-האלופים הצמית יוזמות רבות ומגוונות, שיתגלו ברבות הימים, אם בכלל.

נשיאות וחמוטוט

תוצאות המיידיות של פרשת איראן/קונטראס כמהלך תשמ"ז היו רבות, ואולי בעלות משמעות היסטורית.

הפרשה יזעזעה את הנשיאות של רונלד רגן. בראשית תשמ"ז עוד היה רגן גיבור ההמונים. הוא נהנה מאמון מחלט של הרוב העצום של הציבור. הוא סימל את זקיפות-הקומה הלאומית. הפוליטיקאים משתי המפלגות נאלצו להתאים את עצמם למדיניותו.

בסוף תשמ"ז היה רגן אדם שבור, ונשיאותו דמתה לעייפות-רבות. על פי הסקרים, הרוב הגדול של העם האמריקאי איבד את האמון בו וסבר שהוא משקר, אף כי הציבור המשיך לחבב אותו כאדם. השפעתו על הקונגרס אבדה. והוא הפסיד בבחירות לבית הנבחרים ולחלק מן הסנאט. הוא לא הצליח עוד לבנות את מדיניותו.

התוצאות המיידיות ניכרו בסוף השנה היטב. בארצות-הברית גברה ההתנגדות להתערבות אמריקאית בניקאראגואה. תוכנית שלום של נשיאי אמריקה התיכונה צברה תאוצה, על אפו ועל חמתו של רגן. הגישה, שאותה ייצג נורת' יותר מכל, התמוטטה. במיפץ הפרסי נכנסה ארצות-הברית להרפתקה צבאית מסוכנת, בלתי מחושבת. יתכן שלא היתה עושה זאת, לולא ירושת פרשת-הנשק, שעירערה את היחסים בין ארצות-הברית וידידותיה בעולם הערבי — ירדן, מצרים, סעודיה ומדינות המפרץ, התומכות כולן בעיראק. מה גם שרגן רצה להוכיח את

היפהפיה המהממת: פון הול, מזכירת נורת'